

Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz

Wydanie 11.

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Kodeks postępowania cywilnego

z dnia 17 listopada 1964 r. (Dz.U. Nr 43, poz. 296)

Tekst jednolity z dnia 17 września 2021 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805)¹

(zm.: Dz.U. 2018, poz. 398; 2019, poz. 55, poz. 2070; 2020, poz. 2320; 2021, poz. 1177, poz. 1666, poz. 1981, poz. 2052, poz. 2262, poz. 2270, poz. 2289, poz. 2328, poz. 2459; 2022, poz. 1, poz. 366, poz. 480; druk sejmowy Nr 1515)

---

¹ Tekst jednolity ogłoszono dnia 4.10.2021 r.

Tytuł wstępny. Przepisy ogólne

Literatura: *J. Akińcza*, Zasada koncentracji materiału procesowego w postępowaniu uproszczonym, MoP 2003, Nr 24; *M. Bakula*, Wpływ orzeczeń izb morskich na postępowanie cywilne, PE 2000, Nr 7; *E. Baran, K.W. Baran*, Droga sądowa w sprawach z zakresu prawa pracy osób zatrudnionych w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury, Prok. i Pr. 1995, Nr 6; *K.W. Baran*, Droga sądowa w sprawach z zakresu prawa pracy członków korpusu służby cywilnej, PiZS 2001, Nr 10; *J.W. Berutowicz*, Funkcja procesu cywilnego w oświeceniu nauki o tzw. prawie skargi, w: *W. Berutowicz* (red.), Księga Pamiątkowa ku czci Kamila Stefki, Warszawa–Wrocław 1967; *tenże*, O pojęciu naczelnych zasad postępowania cywilnego, SC 1975, t. 25–26; *tenże*, Zasady dyspozycyjności w postępowaniu cywilnym, Warszawa 1957; *tenże*, Znaczenie prawne sądowego dochodzenia roszczeń, Warszawa 1956; *A. Bieliński*, Zasada równości prawa do sądu w polskim postępowaniu cywilnym w aspekcie możliwości wnoszenia pism procesowych do sądu na elektronicznych nośnikach informatycznych, BSP 2008, Nr 3; *T. Bielska-Sobkowicz*, Jurysdykcja, uznanie i wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych – nowe perspektywy, w: *J. Gudowski, K. Weitz* (red.), *Aurea praxis, aurea theoria*. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego, t. I, Warszawa 2011; *B. Bładowski*, Pisma sądowe w sprawach cywilnych, Warszawa 2012; *L. Blaszczyk*, Sprawa cywilna z elementem wspólnotowym jako sprawa wspólnotowa (wybrane zagadnienia z punktu widzenia procedury cywilnej), w: *P. Pogonowski, P. Cioch, E. Gapska, J. Nowińska* (red.), Współczesne przemiany postępowania cywilnego, Warszawa 2010; *W. Broniewicz*, Jawność jako konstytucyjna zasada procesu cywilnego Polski Ludowej, NP 1954, Nr 5–6; *tenże*, Normy, przesłanki i zarzuty jurysdykcyjne w procesie cywilnym, SPE 1969, t. 2; *tenże*, Podstawienie procesowe, ZNUŁ 1963, Nr 31; *tenże*, Powództwo prokuratora w polskim procesie cywilnym, PiP 1966, Nr 7–8; *tenże*, Problem przesłanek procesowych w procesie cywilnym i postępowaniu arbitrażowym, ZNUŁ 1958, Nr 68; *tenże*, Prokurator w postępowaniu cywilnym, Warszawa 1975; *tenże*, W kwestii stosunku postępowania karnego do cywilnego, PiP 1957, Nr 2; *A. Brzemia-Bonarek*, Prawda w świetle znowelizowanego kodeksu postępowania cywilnego, PK 2008, Nr 3–4; *S. Cieślak*, Formalizm postępowania cywilnego, Warszawa 2008; *J. Ciszewski*, Obrót prawny z zagranicą w sprawach cywilnych i karnych, Warszawa 2017; *T. Cytowski*, Procesowe nadużycie prawa, PS 2005, Nr 5; *S. Dalka*, Czynności procesowe stron w procesie cywilnym, Pal. 1975, Nr 9; *tenże*, Idea jednolitego sądu w sprawach cywilnych, w: *M. Jędrzejewska, T. Ereciński* (red.), Studia z prawa postępowania cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci Zbigniewa Resicha, Warszawa 1985; *W. Daszkiewicz*, Powództwo cywilne w procesie karnym, Warszawa 1976; *D. Dudek*, Sądy wobec wykładni ustaw ustalonej przez Trybunał Konstytucyjny, PS 1997, Nr 2; *T. Ereciński, K. Weitz* (red.), Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego a Kodeks postępowania cywilnego. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego, Serock k. Warszawy, 24–26 września 2009 r., Warszawa 2010; *K. Filippek*, Zasada dyspozycyjności w polskim postępowaniu cywilnym po 1989 roku, SZN 2008, Nr 17; *K. Flaga-Gieruszyńska*, Wpływ orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego na tok postępowania cywilnego – wybrane zagadnienia, w: *O. Bogucki, J. Ciapała, P. Mijał* (red.), Standardy konstytucyjne a problem władzy sądowniczej i samorządu terytorialnego. Konferencja naukowa, Szczecin, 1 października 2007 r., Szczecin 2008; *Z. Góral*, Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach o zastosowanie kary porządkowej, PiP 1987, Nr 2; *J. Gudowski*, Droga sądowa w sprawach o rozgraniczenie nieruchomości (na tle prawa geodezyjnego i kartograficznego), PS 1995, Nr 2; *tenże*, O kilku naczelnych zasadach procesu cywilnego – wczoraj, dziś, jutro, w: *A. Nowicka* (red.), Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Sołtysińskiemu, Poznań 2005; *S. Hanausek*, Przygotowanie procesu cywilnego, NP 1964, Nr 2; *E. Holewińska-Łapińska*, w: *E. Holewińska-Łapińska* (red.), Prawo w działaniu, t. 10, Sprawy cywilne, Warszawa 2011; *J. Ignatowicz*, Droga sądowa w sprawach spółdzielczych w świetle nowego prawa spółdzielczego, NP 1983, Nr 3; *tenże*, Udział prokuratora w sprawach o prawa stanu cywilnego w świetle przepisów obowiązujących od 1.1.1965 r., PiP 1966, Nr 4–5; *A. Jakubecki*, Kontradiktoryjność a poznanie prawdy w procesie cywilnym w świetle zmian kodeksu postępowania cywilnego, PS 1998, Nr 10; *tenże*, Naczelne zasady postępowania cywilnego w świetle nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego, w: *I. Rausińska* (red.), Czerdziestolecie kodeksu postępowania cywilnego. Zjazd Katedr Postępowania Cywilnego w Zakopanem (7–9.10.2005 r.), Kraków 2006; *J. Jankowski*, Czasowa niedopuszczalność drogi sądowej – istota i skutki, AUL 1982, Nr 9; *tenże*, Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach o odszkodowanie dochodzone w trybie art. 160 § 5 k.p.a., Pal. 1985, Nr 9; *tenże*, Postępowanie wewnątrzspółdzielcze a dopuszczalność drogi sądowej, AUL 1978, Nr 42; *A. Jezusek*, Orzeczenie sądowe w sprawie cywilnej jako rozporządzenie mieniem w rozumieniu art. 286 k.k., PS 2012, Nr 1; *A. Kafarski*, Zagadnienia mocy wiążącej prawomocnych wyroków karnych w procesie cywilnym, PiP 1961, Nr 7; *K. Knoppek*, Zmiercz zasady prawdy obiektywnej w procesie cywilnym, Pal. 2005, Nr 1–2; *B. Koch*, Zastosowanie przepisów kodeksu postępowania cywilnego w procesie adhezyjnym, Pal. 1971, Nr 12; *K. Korzan*, Naczelne zasady wymiaru sprawiedliwości i naczelne zasady postępowania nieprocesowego, Rej. 2004, Nr 7;

T. Kościńska, Udział organizacji społecznych w wymiarze sprawiedliwości, Warszawa 1980; *M. Krajewski*, Sytuacja uprawnionego z umowy przedwstępnej o skutku silniejszym, PPH 1996, Nr 7; *J. Kranz*, Dostęp do sądu a świadczenie Fundacji Polsko-Niemieckie Pojednanie, PiP 2006, Nr 8; *J. Lapierre*, Ugoda sądowa w polskim procesie cywilnym, Warszawa 1968; *M. Lewandowski*, Odpowiednie stosowanie przepisów o procesie do postępowania klauzulowego i egzekucyjnego (na tle wydanych orzeczeń sądowych), PE 2000, Nr 9; *K. Lubińska*, Traktat Lizboński a współpraca sądowa w sprawach cywilnych, PiP 2008, Nr 10; *K. Lubiński*, Ewolucja udziału prokuratora w postępowaniu nieprocesowym w Polsce Ludowej, Probl.Praw. 1986, Nr 8–9; *tenże*, Tryb sądowego postępowania rozpoznawczego w sprawach na tle ustaw o przedsiębiorstwie państwowym oraz o samorządzie załogi, PiP 1984, Nr 12; *A. Łazarska*, O sądowym dekodowaniu zwrotów niedookreślonych w procesie cywilnym, PS 2008, Nr 11–12; *P. Machnikowski*, w: *E. Gniewek, P. Machnikowski* (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, Legalis 2017; *P. Maschke*, Tryb dochodzenia przez jednostki dozoru technicznego należności z tytułu opłat, PUG 2006, Nr 4; *W. Masewicz*, Prokurator w postępowaniu cywilnym, Warszawa 1975; *J. Mazurek, J. Sieklucki*, Postępowanie likwidacyjne w sprawach gospodarczych a dopuszczalność drogi sądowej (wybrane zagadnienia), Pal. 1989, Nr 4; *M. Mazurek*, Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach szkód doznanych przez żołnierza w związku ze służbą wojskową, WPP 1985, Nr 3; *A. Mączynski*, Bezpośrednie stosowanie Konstytucji przez sądy, PiP 2000, Nr 5; *Z. Mieczek*, Związanie sądu orzeczeniem wydanym w sprawach karnych oraz w sprawach o wykroczenia, PS 2004, Nr 6; *T. Misiuk*, Udział organizacji społecznych w ochronie praw obywateli w sądowym postępowaniu cywilnym, Warszawa 1972; *A. Mokry*, Kryteria rozgraniczenia trybów postępowania cywilnego w sprawach z zakresu prawa spadkowego, AUWr 1990, Nr 186; *J. Mokry*, Odwołalność czynności procesowych w sądowym postępowaniu cywilnym, Warszawa 1973; *tenże*, Wykładnia procesowych oświadczeń w postępowaniu cywilnym, SC 1975, t. 25–26; *J. Nowacki*, *Analogia legis*, Warszawa 1966; *L. Nowopolski*, Przeniesienie sprawy o odszkodowanie z drogi administracyjnej na sądową na przykładzie artykułu 186 ustawy – Prawo wodne (zagadnienia wybrane), GSP 2005, Nr 14; *K. Osajda*, Nadużycie prawa w procesie cywilnym, PS 2005, Nr 5; *P. Osowy*, Zapobieganie przewlekłości postępowania cywilnego z uwzględnieniem znaczenia zasady koncentracji materiału dowodowego (zagadnienia wybrane), Rej. 2002, Nr 11; *L. Ostrowski*, Czasowa niedopuszczalność drogi sądowej, Pal. 1984, Nr 11; *K. Piasecki*, Dopuszczalność drogi sądowej w postępowaniu przed sądami powszechnymi i SN w sprawach cywilnych, PWS 1981, Nr 21; *tenże*, Prawda w procesie cywilnym, NP 1989, Nr 2–3; *tenże*, Przewlekłość sądowego postępowania w sprawach cywilnych – przyczyny i środki zaradcze, NP 1989, Nr 4; *tenże*, System dowodów i postępowanie dowodowe w sprawach cywilnych, Warszawa 2012; *tenże*, Wpływ postępowania i wyroku karnego na postępowanie i wyrok cywilny, Warszawa 1970; *M. Piekarski*, Stosunek postępowania spornego do niespornego, PiP 1949, Nr 3–4; *H. Pietrzkowski*, Czynności procesowe zawodowego pełnomocnika w sprawach cywilnych, Warszawa 2017; *tenże*, Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych, Warszawa 2014; *tenże*, Prawo do rzetelnego procesu w świetle zmienionej procedury cywilnej, PS 2005, Nr 10; *M. Pilich*, Wpływ orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego na kodeks postępowania cywilnego, KPPryw. 2009, Nr 3; *P. Pogonowski*, Tendencje zmian w polskim postępowaniu cywilnym od 1989 r., RNP 2006, t. 2; *P. Pogonowski, P. Cioch, E. Gapska, J. Nowińska* (red.), Współczesne przemiany postępowania cywilnego, Warszawa 2010; *J.A. Porowski*, Kontrowersje w sprawie powszechnie obowiązującej wykładni ustaw (aspekty porównawcze), PiP 1996, Nr 12; *F. Prusak*, Komentarz do Kodeksu postępowania karnego, t. 2, Warszawa 1999; *Z. Resich*, Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach cywilnych, Warszawa 1962; *tenże*, Podmioty procesu cywilnego w nowym kodeksie postępowania cywilnego, NP 1966, Nr 2; *tenże*, Poznanie prawdy w procesie cywilnym, Warszawa 1958; *tenże*, Przesłanki procesowe, Warszawa 1966; *J. Rodziewicz*, Prejudycjalność w postępowaniu cywilnym, Gdańsk 2000; *M. Rościszewski*, Dochodzenie roszczeń z tytułu prawa do nieodpłatnego nabycia akcji prywatyzowanej spółki Skarbu Państwa, Pr.Sp. 1999, Nr 7–8; *W. Sanetra*, Swoboda decyzji sędziowskiej z perspektywy Sądu Najwyższego, PS 2008, Nr 11–12; *M. Sawczuk*, Konstytucyjne idee prawa sądowego, PE 2000, Nr 7; *tenże*, O aktualności teorii stosunku prawnego cywilnoprosesowego, w: Zbiór rozpraw z zakresu postępowania cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci prof. Włodzimierza Berutowicza, AUWr 1990, Nr 170; *tenże*, O celach i funkcjach postępowania cywilnego procesowego i nieprocesowego (niespornego), w: *A. Marciniak* (red.), *Symbolae Vitoldo Broniewicz dedicatae*. Księga pamiątkowa ku czci Witolda Broniewicza, Łódź 1998; *tenże*, Teoria prawdy w prawie cywilnym (procesowym i materialnym), w: *M. Jędrzejewska, T. Ereciński* (red.), *Studia z prawa postępowania cywilnego*. Księga pamiątkowa ku czci Zbigniewa Resicha, Warszawa 1985; *tenże*, Tradycja a postęp w nowelizacji cywilnego prawa sądowego, w: *J. Barta, A. Mailak* (red.), *Prawo własności intelektualnej wczoraj, dziś i jutro*, ZNUJ PWiOWI 2007, Nr 100; *tenże*, w: *E. Smokunowicz, C. Kosikowski, M. Sawczuk* (red.), *Wielka encyklopedia prawa*, Warszawa–Białystok 2005; *W. Siedlecki*, Czynności procesowe, PiP 1951, Nr 11; *tenże*, Fikcyjny proces cywilny, PiP 1955, Nr 2; *tenże*, Istota procesu cywilnego z punktu widzenia interesów państwa i jednostki, PiP 1947, Nr 7–8; *tenże*, Prawo procesowe cywilne a prawo cywilne materialne, KSP 1969, Nr 3–4; *tenże*, Stosunek postępowania karnego do postępowania cywilnego w świetle przepisów nowego kodeksu postępowania cywilnego, Pal. 1966, Nr 9; *tenże*, Stosunek postępowania spornego do niespornego, PiP 1949, Nr 2; *tenże*, Zasady naczelne postępowania cywilnego w świetle przepisów nowego kodeksu postępowania cywilnego, SC 1966, t. 7; *tenże*, Przedmiot postępowania cywilnego, w: *J. Jodłowski* (red.), *Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego*, Wrocław 1974; *M. Stanowska*, Udostępnianie dziennikarzom

akt sądowych lub prokuratorskich, PS 2001, Nr 10; *K. Stefko*, Udział prokuratora w postępowaniu cywilnym, Warszawa 1956; *M. Sychowicz*, Podstawy przekazania spraw cywilnych do trybu nieprocesowego, NP 1969, Nr 10; *G. Szyburska-Walczak*, Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka jako podstawa wznowienia postępowania w sprawie cywilnej, w: *J. Jaskiernia* (red.), Efektywność europejskiego systemu ochrony praw człowieka, t. 2, Efektywność mechanizmów ochrony praw człowieka Rady Europy, Unii Europejskiej i OBWE, Toruń 2012; *A. Świątkowski*, Droga sądowa w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, Pal. 1986, Nr 5–6; *Z. Świeboda*, Czynności procesowe w sądowym postępowaniu cywilnym, Warszawa 1990; *tenże*, Zagadnienia orzekania przez sąd w sprawach przekazanych mu ustawami o przedsiębiorstwach państwowych i samorządzie załogi, NP 1983, Nr 5; *J. Turek*, (Nie)dopuszczalność drogi sądowej o zwrot należności podatkowej, GS 2004, Nr 1; *A. Wach*, Kształtowanie się zakresu drogi sądowej w sprawach cywilnych, NP 1980, Nr 10; *E. Warzocha*, Problematyka sprawności postępowania sądowego w sprawach cywilnych, Problemy Prawa i Administracji 2010, Nr 1; *K. Weitz*, System koncentracji materiału procesowego według projektu zmian Kodeksu postępowania cywilnego, w: *K. Markiewicz* (red.), Reforma postępowania cywilnego w świetle projektów Komisji Kodyfikacyjnej, Warszawa 2011; *E. Wengerek*, Koncentracja materiału procesowego w postępowaniu cywilnym, Warszawa 1958; *tenże*, Korzystanie w postępowaniu cywilnym ze środków dowodowych uzyskanych sprzecznie z prawem, PiP 1977, Nr 2; *tenże*, Problem ustności i pisemności postępowania cywilnego, NP 1970, Nr 10; *tenże*, Udział prokuratora w postępowaniu cywilnym w świetle literatury prawniczej, SC 1963, t. 3; *tenże*, Zasada równości stron w procesie cywilnym, PiP 1955, Nr 11; *R. Więckowski*, Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach cywilnych, ZNUJ 1991, Nr 139; *tenże*, Z problematyki dopuszczalności drogi sądowej w sprawach lokalowych małżonków, ZNUJ 1981, Nr 98; *S. Włodyka*, Pojęcie postępowania cywilnego i jego rodzaje, w: *J. Jodłowski* (red.), Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego, Wrocław 1974; *tenże*, Powództwo prokuratora w polskim procesie cywilnym, Warszawa 1957; *tenże*, Udział prokuratora w postępowaniu cywilnym w świetle nowego ustawodawstwa, NP 1966, Nr 9; *M. Zaliśko*, Instrumenty prawne w obszarze współpracy sądowej w sprawach cywilnych i handlowych w Unii Europejskiej, Warszawa 2013; *T. Żyznowski*, Niektóre aspekty drogi sądowej w sprawach z zakresu własności przemysłowej, PS 2002, Nr 9.

Art. 1.^{2,3} [Sprawy cywilne]

Kodeks postępowania cywilnego normuje postępowanie sądowe w sprawach ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz w innych sprawach, do których przepisy tego Kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych (sprawy cywilne).

Spis treści

	Nb		Nb
I. Sprawy cywilne (zagadnienia ogólne)	1	V. Sprawy cywilne (kwestie szczegółowe)	13
II. Postępowanie cywilne	6	VI. Inne sprawy przekazane z mocy ustaw szczegól- gólnych	18
III. Rodzaje postępowania	7		
IV. Spory kompetencyjne	12		

I. Sprawy cywilne (zagadnienia ogólne)

1. Pojęcie sprawy. Sąd Najwyższy uznał, że pojęcie sprawy w rozumieniu art. 45 ust. 1 **1** Konstytucji RP ma charakter autonomiczny i obejmuje również sprawy, które nie są sprawami cywilnymi, sądo-administracyjnymi lub karnymi; sprawy te rozpoznaje sąd powszechny w postępowaniu cywilnym (post. SN z 19.12.2003 r., III CK 319/03, Legalis). Artykuł 1 KPC zawiera ustawową definicję spraw cywilnych. Określa ona krąg spraw, które z woli ustawodawcy zostały poddane reżimowi przepisów KPC. Dla określenia spraw cywilnych ustawodawca przyjął mieszane kryteria: materialne i formalne.

2. Podział spraw cywilnych według kryterium materialnego oraz formalnego. Według **2** kryterium materialnego do spraw cywilnych zalicza się sprawy, które ze swojej istoty do tej

² Utracił moc z dniem 17 lipca 2000 r., rozumiany w ten sposób, iż w zakresie pojęcia „sprawy cywilnej” nie mogą się mieścić roszczenia dotyczące zobowiązań pieniężnych, których źródło stanowi decyzja administracyjna, na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 lipca 2000 r. sygn. akt SK 12/99 (Dz.U. poz. 665).

³ Utracił moc z dniem 11 września 2017 r.: – w zakresie, w jakim dotyczy zagadnienia oceny prawidłowości procedury wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego; – w zakresie, w jakim dotyczy zagadnienia oceny prawidłowości procedury przedstawienia kandydatów na stanowisko Prezesa oraz Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału Konstytucyjnego i powołania ich przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 września 2017 r. sygn. akt K 10/17 (Dz.U. poz. 1727).

kategorii należą, a mianowicie: z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy. Natomiast stosując kryterium formalne, ustawodawca objął definicją spraw cywilnych takie sprawy, które nie są nimi ze swojej istoty (natury), a z woli ustawodawcy zostały poddane właściwości sądów powszechnych. Należą do nich sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz inne, do których przepisy KPC stosuje się z mocy ustaw szczególnych.

W konsekwencji należy przyjąć, że konstrukcja prawna sprawy cywilnej oparta jest na kryterium materialnoprawnym, tj. charakterze danego stosunku prawnego, i na kryterium formalnym, wyrażającym się w przekazaniu określonej sprawy do zakresu działania sądów powszechnych. W sensie materialnoprawnym sprawami cywilnymi są sprawy, w których ochrona prawna jest przewidziana ze względu na stan prawny oraz prawa i obowiązki podmiotów stosunków prawnych o charakterze równorzędnym. Jeżeli źródłem roszczenia jest stosunek administracyjnoprawny, to sprawa nie ma charakteru cywilnego według kryterium materialnoprawnego, choć może podlegać rozpoznaniu na podstawie KPC. Przesądającym elementem wskazującym na stosunek administracyjnoprawny jest występowanie organu państwowego lub społecznego wobec innego uczestnika z pozycji wykonywania władzy zwierzchniej w ramach zarządzającej działalności państwa (post. SN z 4.4.2003 r., III CZP 11/03, Legalis). Nie można przy tym pominąć faktu, że rozstrzygnięcia zapadające w postępowaniu administracyjnym i sądownoadministracyjnym mogą mieć również skutki na gruncie prawa cywilnego. Przykładowo SN stwierdził, że: „choć decyzja Komendanta Głównego Policji jest decyzją stwierdzającą nieważność wcześniej wydanej i niezaskarżonej, a przez to ostatecznej decyzji komendanta policji, przyznającej skarżącemu jednorazowe odszkodowanie z tytułu uszczerbku na zdrowiu będącego skutkiem wypadku pozostającego w związku z pełnieniem służby w Policji, to jednak przedmiotowo bez wątplenia dotyczy owego odszkodowania. Jest więc decyzją w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, o której mowa w art. 476 § 2 pkt 5 KPC, a w konsekwencji tego sprawa zainicjowana tym odwołaniem jest (w znaczeniu formalnym) sprawą cywilną w rozumieniu art. 1 KPC. Dlatego też odwołanie od takiej decyzji winno być rozpoznane przez sąd ubezpieczeń społecznych (sąd powszechny) według reguł postępowania przewidzianych w Księdze pierwszej, Tytule VII, Dziale III Kodeksu postępowania cywilnego” (wyr. SN z 29.11.2017 r., I UK 485/16, Legalis).

3 3. Uzasadnione odrzucenie pozwu. Za trafne należy uznać stanowisko SN, że nie jest uzasadnione odrzucenie pozwu ze względu na niedopuszczalność drogi sądowej niemającej cech sprawy cywilnej, jeżeli powód przedstawił okoliczności i zdarzenia, które mogą stanowić cywilnoprawne źródło jego żądań (post. SN z 24.6.2010 r., IV CSK 554/09, Legalis). W zasadzie każde roszczenie procesowe, sformułowane jako żądanie zasądzenia, ustalenia lub ukształtowania stosunku prawnego, niezależnie od jego merytorycznej zasadności, jest objęte drogą sądową, jeżeli dotyczy podmiotów, których status w ramach tego stosunku prawnego jest równorzędny (wyr. SN z 11.1.2017 r., IV CSK 112/16, Legalis).

4 4. Stosunek cywilnoprawny między stronami. Jeśli według zawartych w pozwie twierdzeń powoda istnieje między stronami stosunek cywilnoprawny, to drogę sądową należy uznać za dopuszczalną. Dopiero proces przed sądem ma wykazać, czy twierdzenia powoda znajdują podstawę w przepisach prawa materialnego, i doprowadzić do wiążącego ustalenia istnienia albo też nieistnienia konkretnego stosunku cywilnoprawnego między stronami procesu. Artykuł 2 KPC ustanawia domniemanie drogi sądowej w sprawach cywilnych w rozumieniu art. 1 KPC. Oznacza to, że każda sprawa cywilna – w znaczeniu, o jakim mowa w art. 1 KPC – podlega rozpoznaniu przez sąd, chyba że przepis szczególnie przekazuje ją do właściwości innych organów (post. SN z 4.2.2009 r., II PK 226/08, Legalis).

Sąd Najwyższy przyjął, że:

- 1) nawet w sytuacji, w której wyrażona już przez sąd odwoławczy ocena prawna jest wadliwa, związanie, o którym mowa w art. 386 § 6 KPC, istnieje także wtedy, gdy ocena ta dotyczy dopuszczalności drogi sądowej. Oznacza to, że ani strony nie mogą kolejnej apelacji opierać na zarzutach z tą oceną sprzecznych, ani sąd drugiej instancji nie może formułować ocen prawnych sprzecznych ze stanowiskiem wyrażonym przez ten sąd w poprzednim orzeczeniu;
- 2) o samej dopuszczalności wszczęcia i przeprowadzenia postępowania cywilnego nie decyduje ustalenie, że pomiędzy stronami rzeczywiście istnieje stosunek prawny, z którego

mogą wynikać ich sporne prawa bądź obowiązki, lecz samo twierdzenie osoby inicjującej postępowanie przed sądem, że tak jest.

5. Niedopuszczalność drogi sądowej. Niedopuszczalność drogi sądowej, stanowiąca bezwzględna przesłankę procesową, zachodzi wtedy, gdy sprawa nie ma charakteru sprawy cywilnej ani w znaczeniu materialnym, ani formalnym, albo gdy ma wprawdzie charakter sprawy cywilnej w znaczeniu materialnym, ale na podstawie szczególnego przepisu została przekazana do właściwości innego organu niż sąd powszechny. Rozważając dopuszczalność drogi sądowej, sąd nie bada istnienia prawa podmiotowego ani nie rozważa, czy zgłoszone przez powoda roszczenie jest usprawiedliwione prawem materialnym. Do wytoczenia procesu nie jest potrzebne obiektywne istnienie prawa, konieczne jest jedynie twierdzenie o jego istnieniu. Sąd powinien wyjaśnić, czy prawo podmiotowe, o istnieniu którego twierdzi powód, odpowiada pojęciu sprawy cywilnej w rozumieniu art. 1 i 2 KPC. Jeżeli, według twierdzeń powoda zawartych w pozwie, między nim a pozwanym istnieje stosunek cywilnoprawny, droga sądowa jest dopuszczalna i pozew nie może być odrzucony z powodu jej braku (wyr. SN z 17.6.2016 r., IV CSK 655/15, Legalis).

Do odrzucenia pozwu z powodu niedopuszczalności drogi sądowej nie wystarczy nawet odmowa zakwalifikowania sprawy jako sprawy cywilnej w rozumieniu art. 1 KPC; sąd odrzucający pozew powinien wskazać inny sąd, do którego właściwości rozpoznanie tej sprawy zostało ustawowo zastrzeżone, spełniając w ten sposób wymogi standardów konstytucyjnych wynikających z art. 45 ust. 1 i art. 177 Konstytucji RP (post. SN z 30.1.2013 r., V CSK 101/12, Legalis).

Za trafne uznać należy stanowisko SN, według którego:

- 1) o dopuszczalności czy niedopuszczalności drogi sądowej nie decyduje obiektywne istnienie albo nieistnienie roszczenia podlegającego ochronie na drodze sądowej, lecz przesądzają twierdzenia powoda o istnieniu stosunku prawnego z zakresu objętego pojęciem sprawy cywilnej w rozumieniu art. 1 i 2 § 1 i 3 KPC. We wstępnej fazie procesu badania dopuszczalności drogi sądowej sąd nie bada prawa podmiotowego, o którego istnieniu zapewnia powód, ani tego, czy ono rzeczywiście istnieje i czy przysługuje powodowi, przedmiotem procesu bowiem jest roszczenie procesowe, a więc hipotetyczne roszczenie materialnoprawne, określone przez powoda;
- 2) sprawa cywilna to abstrakcyjny stosunek prawny z zakresu prawa cywilnego i dopiero proces ma na celu wiążące ustalenie istnienia albo nieistnienia konkretnego stosunku cywilnoprawnego między powodem a pozwanym, zatem każdy może wytoczyć powództwo, jakie uzna za słuszne, i sąd powszechny powinien je rozpoznać (post. SN z 20.6.2012 r., I CSK 558/11, Legalis).

Istotne znaczenie ma problem decyzji administracyjnej, stanowiącej podstawę sprawy cywilnej. W tej materii SN uznał, że rolą sądu powszechnego nie jest dokonywanie kontroli legalności decyzji administracyjnych, lecz merytoryczne orzekanie w przedmiocie spraw podanych ich kognicji, stąd zakres badania sprawy przez sąd powszechny wynika z przedmiotu toczącego się przed nim postępowania. Przedmiotem postępowania jest zatem sprawa rozstrzygnięta tą decyzją (wyr. SA w Warszawie z 22.1.2013 r., VI ACa 1024/12, Legalis; wyr. SN z 4.1.2012 r., III CSK 126/11, Legalis). Wskazane stanowisko należy uznać za trafne.

Nie można w drodze analogii do art. 11 KPC stosować tych samych kryteriów do decyzji administracyjnej, wydawanych nie przez niezawisłego sędziego, lecz przez hierarchicznie podporządkowanego (zależnego) urzędnika, który w dodatku nie musi być prawnikiem. W myśl art. 178 ust. 1 Konstytucji RP, sędziowie są niezawisli w sprawowaniu swojego urzędu i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom. W ramach właśnie tej niezawisłości sędziowskiej sędzia ma prawo badania zgodności z prawem decyzji administracyjnej. W przeciwnym wypadku sędzia, opierając się na niezgodnej z prawem decyzji administracyjnej, wydałby świadomie niezgodne z prawem orzeczenie merytoryczne. Nie dotyczy to sytuacji, w której o prawidłowości decyzji administracyjnej orzekł sąd administracyjny (art. 175 ust. 1 Konstytucji RP).

II. Postępowanie cywilne

1. Cel postępowania cywilnego. Celem postępowania cywilnego jest realizowanie norm prawa cywilnego materialnego w drodze ich przymusowego urzeczywistnienia. Zadanie to

określa pojęcie postępowania cywilnego jako prawnie uregulowanego zespołu działań, zmierzających do skonkretyzowania i przymusowego zrealizowania norm prawnych w sprawach cywilnych w formie przewidzianej prawem. Ów cel postępowania cywilnego ma doniosłe znaczenie w demokratycznym państwie prawnym urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP).

III. Rodzaje postępowania

- 7 1. **Postępowanie cywilne *sensu largo*.** Postępowanie cywilne *sensu largo* dzieli się na postępowanie sądowe oraz postępowanie pozasądowe.
- 8 2. **Postępowanie sądowe.** Do postępowania sądowego zalicza się:
- 1) postępowanie procesowe, zarówno zwyczajne, jak i postępowania odrębne;
  - 2) postępowanie nieprocesowe;
  - 3) postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt;
  - 4) postępowanie zabezpieczające;
  - 5) postępowanie egzekucyjne;
  - 6) postępowanie grupowe;
  - 7) postępowanie upadłościowe i restrukturyzacyjne.
- 9 3. **Postępowanie pozasądowe.** Do postępowań pozasądowych, czyli do postępowań toczących się poza sądami powszechnymi, zalicza się przede wszystkim postępowanie przed sądami polubownymi oraz postępowanie pojednawcze przed komisjami pojednawczymi w sprawach ze stosunku pracy.
- 10 4. **Proces i postępowanie nieprocesowe.** Proces oraz postępowanie nieprocesowe stanowią dwa podstawowe tryby postępowania rozpoznawczego, toczącego się w sprawach cywilnych przed sądami powszechnymi. Są to równorzędne tryby postępowania rozpoznawczego dostosowane do rodzaju spraw, jakie są w nich rozpoznawane.
- 11 5. **Przewodniczący.** Nad prawidłowością zastosowania właściwego trybu postępowania czuwa z urzędu przewodniczący (art. 201 § 1 KPC).

IV. Spory kompetencyjne

- 12 1. **Odesłanie.** Zob. kom. do art. 199¹, Nb 1–3.

V. Sprawy cywilne (kwestie szczegółowe)

- 13 1. **Powstanie stosunku cywilnoprawnego.** Powstanie stosunku cywilnoprawnego zależy od istnienia stanu faktycznego, z którym norma prawa cywilnego łączy taki stosunek. Prawo cywilne wiąże powstanie stosunku cywilnoprawnego ze zdarzeniami prawnymi, wśród których wyróżnia się działania i zaniechania (zob. post. SN z 21.11.2000 r., III CKN 1048/00, Legalis).
- 14 2. **Dopuszczalność drogi sądowej.** Jeżeli zatem powód opiera swoje roszczenia na zdarzeniach prawnych, które mogą stanowić źródło stosunków prawnych, to w takich sytuacjach dopuszczalna jest droga sądowa (zob. post. SN z 22.4.1998 r., I CKN 1000/97, Legalis).
- Dla oceny charakteru prawnego danej sprawy jako „sprawy cywilnej” w rozumieniu art. 1 KPC, a zatem i dopuszczalności drogi sądowej przed sądem powszechnym, istotny jest przede wszystkim podniesiony przez stronę powodową przedmiot procesu – przedstawione roszczenie – oraz wskazany przez stronę, podlegający następnie kwalifikacyjnej ocenie sądu, stan faktyczny. Konkretyzują one stosunek pracy, który – według powoda – zachodzi pomiędzy nim a pozwanym, kształtując w każdym wypadku charakter sprawy, i decyduje, czy jest ona sprawą cywilną, czy nie jest sprawą cywilną, w szczególności czy jest sprawą administracyjnoprawną (publicznoprawną). Nie ma więc tu decydującego znaczenia obiektywne istnienie albo nieistnienie roszczenia podlegającego ochronie przed sądem powszechnym, lecz przesądzające jest zgłoszone przez powoda twierdzenie o istnieniu stosunku prawnego objętego pojęciem „sprawa cywilna” w rozumieniu art. 1 KPC (post. SN z 29.9.2020 r., III PZP 3/20, Legalis).
- 15 3. **Zakres pojęcia sprawy cywilnej.** Wątpliwości w praktyce nasuwała kwestia, czy jest sprawą cywilną sprawa dotycząca zobowiązań pieniężnych mających swoje źródło w decyzji

administracyjnej. Kwestię tę rozstrzygnął TK, stwierdzając, że art. 1 KPC, rozumiany w ten sposób, iż w zakresie pojęcia sprawy cywilnej nie mogą mieścić się roszczenia dotyczące zobowiązań pieniężnych, których źródło stanowi decyzja administracyjna, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP (zob. wyr. TK z 10.7.2000 r., SK 12/99, Legalis).

4. Sprawy, których judykatura nie zaliczyła do spraw cywilnych. Judykatura nie zaliczyła do spraw cywilnych np. **16**

- 1) spraw dotyczących stosunku prawnego między podatnikiem a organem podatkowym (stosunek administracyjnoprawny), również jeżeli chodzi o roszczenia o zwrot nienależnie uiszczonego podatku (nadpłaty) (zob. wyr. NSA z 27.10.1993 r., III SA 689/93, Legalis; post. SA w Krakowie z 17.5.1993 r., I ACz 201/93, PS 1996, Nr 10, s. 48) lub istnienia nadpłaty podatkowej, a także co do orzekania o zobowiązaniach podatkowych (opłacie skarbowej) i do kontroli decyzji administracyjnych wydanych w tym zakresie (zob. post. SN z 19.2.2003 r., V CKN 378/01, Legalis);
- 2) spraw o roszczenia wynikające ze stosunku służbowego żołnierzy zawodowych, zaliczając je do spraw administracyjnych (zob. post. SN: z 7.8.1996 r., III PO 12/96, Legalis; z 2.11.1982 r., I CZ 85/82, Legalis);
- 3) spraw o wynagrodzenie za pracę więźnia wykonywaną w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności (zob. post. SN: z 4.3.1971 r., I CZ 13/71, Legalis; z 4.2.1969 r., I CZ 101/68, Legalis);
- 4) roszczeń o zawarcie umowy matrymonialnej (związku małżeńskiego) (zob. post. SN z 28.4.1965 r., II CR 103/65, Legalis);
- 5) roszczeń o ustanowienie drogi ze względu na ogólne potrzeby mieszkańców (zob. post. SN z 23.9.1966 r., III CR 214/66, Legalis);
- 6) wzajemnych stosunków, jakie zachodzą między stowarzyszeniem a jego członkami (chyba że strony zawarły umowę cywilnoprawną, np. najmu, umowy o pracę) (zob. post. SN z 29.12.1972 r., I CZ 149/72, Legalis);
- 7) sporów powstających na tle członkostwa pracowniczego ogrodu działkowego (zob. wyr. SN z 29.6.1973 r., I CR 301/73, Legalis);
- 8) żądań ustalenia, że powód spełnia warunki nabycia praw członka organizacji (zob. post. SN z 14.1.1987 r., IV CZ 6/87, Legalis);
- 9) żądania nakazania wydania dokumentu – zaświadczenia stwierdzającego istnienie prawa do określonej rzeczy (np. lokalu) (zob. post. SA w Warszawie z 7.8.1996 r., I ACz 727/96, Legalis);
- 10) spraw o wydanie odpisu protokołu rozprawy sądowej (zob. post. SN z 23.1.1978 r., IV CZ 155/77, Legalis);
- 11) spraw o udzielenie (uzupełnienie) dotacji budżetowej (post. SN z 18.10.2002 r., V CK 281/02, Legalis);
- 12) spraw o stwierdzenie nieważności decyzji administracyjnej (post. SN z 28.5.2002 r., II UKN 356/01, Legalis);
- 13) spraw o ustalenie, że powodowi przysługuje mandat sędziego TK (post. SN z 5.11.2009 r., I CSK 16/09, Legalis);
- 14) kontroli średniej ceny metra kwadratowego powierzchni użytkowej ustalonej decyzją administracyjną dyrektora regionalnego Wojskowej Agencji Mieszkaniowej (wyr. SN z 18.2.2010 r., II CSK 428/09, Legalis);
- 15) kontroli ważności uchwał podejmowanych przez spółki wodne (post. SA w Katowicach z 25.7.2013 r., V ACz 690/13, Legalis);
- 16) roszczeń obejmujących uchylenie uchwał sądów łowieckich wymierzających sankcje za przewinienia łowieckie (post. SA w Szczecinie z 12.11.2013 r., I ACz 1044/13, Legalis);
- 17) spraw o cofnięcie aplikantowi prokuratorskiemu zezwolenia na odbywanie aplikacji pozaetatowej (wyr. SN z 30.9.2014 r., II PK 282/13, Legalis);
- 18) spraw o stwierdzenie ważności uchwały kościoła lub związku wyznaniowego dotyczącej obsady funkcji w tym kościele lub związku (post. SN z 12.5.2016 r., IV CSK 529/15, Legalis);

- 19) spraw o zwrot kosztów leczenia udzielonego za granicą (post. SN z 13.1.2017 r., III CSK 66/16, Legalis);
- 20) rozszczeń o dotację oświatową za 2017 r. i lata następne (post. SN z 3.7.2019 r., II CSK 425/18, Legalis).

17 5. Sprawy, które praktyka zaliczyła do spraw cywilnych. Do spraw cywilnych praktyka zaliczyła m.in.:

- 1) roszczenie członka spółdzielni o przydział lokalu mieszkalnego (zob. post. SN z 30.9.1982 r., I CZ 103/82, Legalis) oraz żądanie członka spółdzielni mieszkaniowej o zobowiązanie spółdzielni do zamiany mieszkania spółdzielczego (zob. wyr. SN z 26.6.1984 r., I CR 166/84, Legalis);
- 2) rozstrzyganie sporów na tle praw rzeczowych (zob. wyr. NSA z 26.1.1999 r., II SA/Ka 838/97, Legalis);
- 3) roszczenia o rentę i odszkodowanie z tytułu gruźlicy w związku ze służbą wojskową (zob. post. SN z 15.12.1977 r., I CZ 125/77, Legalis);
- 4) sprawy o odszkodowanie za pobieranie prądu bez rejestracji (zob. post. SN z 11.8.1978 r., III CRN 144/78, Legalis);
- 5) sprawy o naruszenie dobra osobistego, jakiego dopuścił się policjant, sporządzając w toku postępowania karnego opinię czy notatki służbowe (zob. post. SN z 8.10.1984 r., II CZ 14/84, Legalis);
- 6) roszczenia o wzruszenie ugody zawartej w postępowaniu administracyjnym o rozgraniczenie nieruchomości (zob. wyr. NSA z 16.6.1987 r., IV SAB 24/86, Legalis);
- 7) roszczenia o zwrot nienależnie pobranych zasiłków, wpłaconych przez osobę bezrobotną (zob. wyr. NSA z 21.4.1994 r., II SA 451/93, Legalis);
- 8) sprawy ze stosunku pracy nawiązanego na podstawie decyzji administracyjnej w postaci aktu mianowania, jeżeli przepisy szczególne, regulujące stosunek pracy określonej kategorii pracowników, takiego wyłączenia nie zawierają (zob. post. NSA z 6.2.1995 r., II SA 136/95, Legalis);
- 9) spory dotyczące zwrotu świadczeń wypłaconych pracodawcy lub masie spadkowej upadłości przez Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych na zasadach przewidzianych ustawą z 13.7.2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 7) (zob. post. SA w Łodzi z 28.3.1995 r., I ACz 100/95, Legalis);
- 10) sprawy z zakresu stosunków między emitentem obligacji a ich właścicielem, jako zależne od stosunków zobowiązaniowych (zob. wyr. NSA z 28.4.1995 r., III SAB 29/94, Legalis);
- 11) sprawy o ustalenie własności państwa do gruntów w razie sporu o prawo własności gruntów, o którym mowa w art. 51 ust. 1 pkt 2 ustawy z 21.3.1985 r. o drogach publicznych (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1376 ze zm.) (zob. wyr. NSA z 12.5.1995 r., II SA 217/94, Legalis);
- 12) spory na tle wysokości opłat za dostarczoną do mieszkań wodę (zob. post. SN z 23.8.1995 r., III PO 14/95, Legalis);
- 13) sprawy dotyczące zgody na zmianę przeznaczenia części nieruchomości wspólnej przez ogół współwłaścicieli lokali, które wchodzi w skład nieruchomości, tworzącej wspólnotę mieszkaniową (zob. wyr. WSA w Gdańsku z 14.11.1996 r., II SA/Gd 1223/96, niepubl.);
- 14) sprawy o zapłatę określonej kwoty tytułem opłaty rocznej za użytkowanie wieczyste gruntów (zob. post. SN z 25.2.1997 r., II CKU 10/97, Legalis);
- 15) spory dotyczące stosunków prawnych między Skarbem Państwa – Ministrem Finansów a gminą, o ile mają charakter cywilnoprawny, tzn. oparte są na zasadzie równorzędności, o czym decyduje m.in. charakter dochodzonego roszczenia (zob. post. SA w Warszawie z 30.6.1997 r., I ACz 508/97, Legalis);
- 16) sprawy o odsetki od dodatkowego wynagrodzenia za wykonywanie przez funkcjonariusza Służby Więziennej zleconych zadań wykraczających poza obowiązki służbowe [zob. uchw. NSA(7) z 5.3.2001 r., OPS 17/00, Legalis];
- 17) sprawy o realizację roszczenia o wykup nieruchomości, jeżeli przepisy (...) nie zawierają wyraźnego przekazania sprawy z zakresu wykupu nieruchomości na drogę rozstrzygnięcia decyzją administracyjną (zob. wyr. NSA z 11.2.1998 r., IV SA 663/96, niepubl.);

- 18) spory w razie niezgodnienia treści orzeczenia w postępowaniu regulacyjnym prowadzonym przed komisją majątkową w przedmiocie prawa własności nieruchomości na podstawie art. 61 ust. 1 i 2 ustawy z 17.5.1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1347) (zob. wyr. SN z 13.5.1998 r., III CKN 483/97, Legalis);
- 19) spory związane z oddaniem w najem lub w dzierżawę lokalem użytkowym należącym do gminy (zob. wyr. WSA w Gdańsku z 15.10.1998 r., II SA/Gd 268/97, niepubl.);
- 20) żądania nakazania sprzedaży nieruchomości w trybie bezprzetargowym (zob. wyr. NSA z 7.5.1999 r., IV SAB 98/98, niepubl.);
- 21) roszczenia związane z poczynieniem czy nabyciem nakładów na nieruchomość oddaną w użytkowanie wieczyste, które nieodpłatnie przeszły na własność użytkownika wieczystego (zob. wyr. NSA z 20.7.1999 r., I SA 1705/98, niepubl.);
- 22) roszczenia samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej o zapłatę za usługi medyczne świadczone w ramach umowy o przekazywanie środków publicznych przez Skarb Państwa, których koszt wykonania nie ma pokrycia w ustalonym przez strony wynagrodzeniu (zob. post. SA w Białymstoku z 6.4.2000 r., I ACz 261/00, Legalis);
- 23) spory pomiędzy odwołanymi przez Ministra Skarbu Państwa członkami rady nadzorczej spółki radiofonii publicznej a spółką dotyczące składu osobowego rady nadzorczej (zob. post. SN z 25.1.2001 r., II CKN 1343/00, Legalis);
- 24) sprawy roszczeń zwolnionego ze służby asesora prokuratorskiego (wyr. SN z 7.10.2004 r., II PK 130/04, Legalis);
- 25) sprawy dotyczące rozliczeń między związkiem gmin utworzonym na podstawie art. 64 ust. 1 SamGminU a uczestniczącą w nim gminą z tytułu ponoszenia kosztów działalności związku (wyr. SN z 2.4.2003 r., I CK 265/02, OSNC 2004, Nr 6, poz. 99);
- 26) sprawy, w których ZUS w celu ochrony swojej wiarygodności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne występuje wobec osoby trzeciej z żądaniem uznania bezskuteczności czynności prawnej dokonanej pomiędzy tą osobą a dłużnikiem ZUS (post. SN z 13.5.2003 r., V CK 107/02, Legalis);
- 27) sprawy dotyczące odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o., o której mowa w art. 298 KH (obecnie: art. 299 KSH) (wyr. SN: z 28.11.2003 r., IV CK 226/02, Legalis; z 26.1.2006 r., II CK 384/05, Legalis);
- 28) sprawy dotyczące uposażenia żołnierzy czy też zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy i ich rodzin (wyr. NSA z 19.1.2006 r., I OSK 162/05, Legalis);
- 29) odwołanie syndyka upadłości (wyr. SN z 4.12.2008 r., I CNP 56/08, Legalis);
- 30) dochodzenie odsetek od nieterminowo wypłaconego uposażenia oraz innych świadczeń pieniężnych należnych funkcjonariuszom służb mundurowych, również tych, których podstawą prawną stanowią przepisy szczególne (wyr. SN z 2.7.2008 r., II PK 10/08, Legalis);
- 31) sprawy dotyczące odpowiedzialności majątkowej żołnierzy (wyr. SN z 16.6.2009 r., I PK 226/08, Legalis);
- 32) sprawy, których przedmiotem jest stosunek pracy dyrektora szkoły (wyr. SN z 24.9.2009 r., II PK 78/09, Legalis);
- 33) sprawy przyznania lokalu socjalnego przez gminę (post. WSA w Lublinie z 22.3.2010 r., II SAB/Lu 3/10, Legalis);
- 34) sprawy przekształcania prawa użytkowania wieczystego w prawo własności (post. WSA w Kielcach z 20.10.2008 r., III SAB/Kr 21/08, Legalis);
- 35) sprawę dotyczącą zwrotu nienależnie pobranych przez żonę z konta zmarłego męża rolnika środków wypłaconych mu przez ARiMR (wyr. NSA z 29.2.2012 r., II GSK 961/11, Legalis);
- 36) sprawy o zwrot zatrzymanego wadium (wyr. SN z 11.5.2012 r., II CSK 491/11, Legalis);
- 37) sprawy o zwrot wadium w zamówieniach publicznych (post. SN z 12.2.2014 r., IV CSK 291/13, Legalis);
- 38) sprawy dotyczące dochodzenia roszczeń związanych z udzieleniem dotacji unijnych (wyr. SN z 7.10.2015 r., I CSK 878/14, Legalis);
- 39) spory na tle umowy dotyczącej świadczenia finansowanego ze środków publicznych (wyr. SA w Warszawie z 24.3.2017 r., I ACa 2403/15, Legalis);

- 40) sprawy dotyczące stosunku członkostwa w Kościele lub innym związku wyznaniowym (wyr. SN z 15.9.2017 r., III CSK 241/16, Legalis);
- 41) sprawy wszczęte na skutek odwołania od decyzji Komendanta Głównego Policji stwierdzającej nieważność decyzji przyznającej jednorazowe odszkodowanie z tytułu uszczerbku na zdrowiu będącego skutkiem wypadku pozostającego w związku z pełnieniem służby w Policji (wyr. SN z 29.11.2017 r., I UK 485/16, Legalis);
- 42) sprawy o ustalenie członkostwa w związku zawodowym (post. SN z 21.9.2018 r., V CSK 561/17, Legalis).

VI. Inne sprawy przekazane z mocy ustaw szczególnych

18 1. Sprawy cywilne według kryterium formalnego. Do spraw cywilnych, według kryterium formalnego, z woli ustawodawcy zaliczone zostały m.in. sprawy:

- 1) z ustawy z 18.7.1950 r. o odpowiedzialności zawodowej fachowych pracowników służby zdrowia (Dz.U. Nr 36, poz. 332 ze zm.): w postępowaniu przed komisjami okręgowymi w sprawie rozstrzygnięcia sporu, jako sąd polubowny, między fachowymi pracownikami służby zdrowia, a także między fachowymi pracownikami służby zdrowia a osobami, korzystającymi z ich usług – powstałe w związku z wykonywaniem praktyki (zawodu) (art. 7 ust. 2);
- 2) z ustawy z 17.6.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 479 ze zm.): a) sprawy z zakresu żądania zwolnienia rzeczy lub prawa majątkowego od zabezpieczenia lub egzekucji administracyjnej (art. 40 § 2), b) w wypadku zbiegu egzekucji administracyjnej i egzekucji sądowej (art. 62), c) w sprawach o wyjawienie majątku (art. 71 § 1), d) w sprawach o pozostawienie pomieszczeń w użytkowaniu zobowiązanego (art. 110g § 6);
- 3) z ustawy z 26.6.1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1320 ze zm.): w sprawach nieunormowanych w art. 87 i 88 (art. 90);
- 4) z ustawy z 26.1.1982 r. – Karta Nauczyciela (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1762): do rozpatrzenia odwołania w sprawach dyscyplinarnych od orzeczeń komisji dyscyplinarnych (art. 85m ust. 2);
- 5) z ustawy z 26.10.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 969): a) w sprawie wymierzania i uchylania kary pieniężnej (art. 9 § 1), b) w sprawach nieletnich (art. 20), c) w sprawie przeprowadzania dowodu z opinii pedagogicznej, psychologicznej, medycznej oraz opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów (art. 25 § 3), d) w postępowaniu odwoławczym od orzeczeń wydanych w sprawach nieletnich (art. 58); do środków odwoławczych wnoszonych przez osobę, której postępowanie dotyczy bezpośrednio, nie ma zastosowania przepis art. 368 KPC oraz w zakresie objętym treścią tego artykułu również przepis (obecnie uchylony) art. 370 KPC (art. 60);
- 6) z ustawy z 26.1.1984 r. – Prawo prasowe (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1914): w postępowaniu o rejestrację dziennika lub czasopisma (art. 20 ust. 1);
- 7) z ustawy z 7.4.1989 r. o związkach zawodowych rolników indywidualnych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 99): do postępowania w sprawach, o których mowa w art. 9 ust. 1–4 (art. 9 ust. 6);
- 8) z ustawy z 30.5.1989 r. o izbach gospodarczych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 579): do postępowania sądowego w sprawach rozpoznawanych przez sąd rejestrowy (art. 13 ust. 4);
- 9) z ustawy z 21.6.1990 r. o zwrocie korzyści uzyskanych niesłusznie kosztem Skarbu Państwa lub innych państwowych osób prawnych (Dz.U. Nr 44, poz. 255 ze zm.): do związków zawodowych i organów samorządu terytorialnego występujących do sądu z żądaniami określonymi w art. 1 (art. 2 ust. 2);
- 10) z ustawy z 5.1.2011 r. – Kodeks wyborczy (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1319 ze zm.): a) skarga od decyzji w sprawie odmowy wpisania do rejestru wyborców (art. 20 § 4), b) skarga na decyzję nieuwzględniającą reklamacji lub powodującą skreślenie z rejestru wyborców (art. 22 § 5), c) skarga na decyzję nieuwzględniającą reklamacji w sprawie nieprawidłowości sporządzenia spisu (art. 37 § 1), d) sprawy protestów wyborczych (art. 83 § 1), e) wnioski w sprawach rozpowszechniania nieprawdziwych informacji (art. 111);

- 11) z ustawy z 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 266 ze zm.): od decyzji Prezesa Kasy, przewidzianych w art. 36 ust. 1 w postępowaniu odwoławczym przed sądem (art. 36 ust. 3);
- 12) z ustawy z 21.12.1990 r. o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1140): w postępowaniu przed sądami lekarsko-weterynaryjnymi (art. 63 ust. 2);
- 13) z ustawy z 14.2.1991 r. – Prawo o notariacie (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1192 ze zm.), w tym:
  - a) rozpoznawanie wniosku o zwolnienie w całości lub w części z poniesienia kosztów wynagrodzenia notariusza (art. 6 § 5), b) rozpoznawanie zażaleń na odmowę dokonania czynności notarialnej (art. 83 § 1b), c) w sprawie złożenia wniosku za pośrednictwem systemu teleinformatycznego sądowi właściwemu do prowadzenia ksiąg wieczystych przez notariusza aktu notarialnego zawierającego wniosek o wpis do księgi wieczystej (art. 92 § 4);
- 14) z ustawy z 19.4.1991 r. o izbach aptekarskich (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1850): w postępowaniu przed sądami aptekarskimi (art. 63 ust. 2);
- 15) z ustawy z 23.5.1991 r. o związkach zawodowych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 263 ze zm.):
  - a) w sprawach dotyczących rejestracji związków zawodowych (art. 7 KRSU, art. 36 ust. 3 ZwZawU), b) w sprawach dotyczących naruszenia zakazu nierównego traktowania w zatrudnieniu z powodu przynależności do związku zawodowego lub pozostawania poza nim albo wykonywania funkcji związkowej wobec innych niż pracownicy osób wymienionych w art. 3 ust. 1 (art. 3 ust. 3 ZwZawU), c) w sprawach wniosków o ustalenie liczby członków organizacji związkowej (art. 25¹ ust. 8 ZwZawU), d) w sprawach wniosków ponadzakładowych organizacji związkowych o stwierdzenie reprezentatywności (art. 25² ust. 2 ZwZawU), e) w sprawach dotyczących roszczeń wynikających z niewykonania lub nienależytego wykonania umowy z pracodawcą co do pomieszczeń i urządzeń technicznych niezbędnych do wykonywania działalności związkowej u pracodawcy (art. 33 ust. 4; art. 36 ust. 2 ZwZawU);
- 16) z ustawy z 23.5.1991 r. o organizacjach pracodawców (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1809 ze zm.): w sprawach rejestracji związku pracodawców (art. 13 ust. 1);
- 17) z ustawy z 29.12.1992 r. o radiofonii i telewizji (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 805 ze zm.): w sprawie odwołań od decyzji Przewodniczącego Krajowej Rady wydanych na podstawie art. 10 ust. 4 oraz art. 53 i 54 (art. 56 ust. 2);
- 18) z ustawy z 3.2.1993 r. o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków oraz o zmianie niektórych ustaw (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1439): w postępowaniu sądowym w sprawach z zakresu bankowego postępowania ugodowego (art. 23 ust. 1);
- 19) z ustawy z 10.12.1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 520 ze zm.): odwołanie od decyzji wojskowego organu emerytalnego w sprawie zaopatrzenia emerytalnego i wysokości świadczeń pieniężnych z tego tytułu (art. 31 ust. 4);
- 20) z ustawy z 15.6.2018 r. o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (Dz.U. z 2018 r. poz. 1293): do postępowań przed Komisją Prawa Autorskiego (art. 64 ust. 3);
- 21) z ustawy z 18.2.1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 723 ze zm.): w postępowaniu odwoławczym od decyzji przewidzianych w art. 32 ust. 1 (art. 32 ust. 4);
- 22) z ustawy z 24.6.1994 r. o własności lokali (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1048): a) w razie procesu wspólnoty mieszkaniowej o żądanie sprzedaży lokalu w drodze licytacji (art. 16 ust. 1), b) do zarządu nieruchomością wspólną (art. 19);
- 23) z ustawy z 6.12.1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 2017): a) do zarządu nad przedsiębiorstwem zastawcy (art. 27 ust. 2), b) do postępowania rejestrowego (art. 44);

- 24) z ustawy z 10.4.1997 r. – Prawo energetyczne (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 716 ze zm.):
  - a) w postępowaniu w sprawie odwołania od decyzji Prezesa URE (art. 30 ust. 3);
  - b) w sprawach o roszczenia odszkodowawcze z tytułu nielegalnego pobierania paliw lub energii (art. 57);
- 25) z ustawy z 6.6.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 53 ze zm.):
  - a) przy egzekucji grzywny, kwoty pieniężnej stanowiącej równowartość przedmiotów, które powinny ulec przepadkowi, nawiązki na rzecz Skarbu Państwa, należności sądowych (art. 25 § 1), b) do tytułów egzekucyjnych (art. 26), c) do wykonania postanowień o zabezpieczeniu grzywny, świadczenia pieniężnego, środka kompensacyjnego oraz kosztów sądowych (art. 27a), d) do wykonania przypadku przedsiębiorstwa przez jego sprzedaż w całości lub w zorganizowanej części, z zastrzeżeniem, że art. 1064²² KPC nie stosuje się w stosunku do Skarbu Państwa (art. 187a § 4), e) do zarządu przymusowego (art. 195c), f) przy podziale sumy uzyskanej z egzekucji – należności z tytułu obowiązku naprawienia szkody, nawiązki lub świadczenia pieniężnego (art. 196 § 2);
- 26) z ustawy z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 534 ze zm.):
  - a) w kwestiach dotyczących pełnomocnika (art. 89), b) w postępowaniu zabezpieczającym (art. 292 § 1), c) w sprawach o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie i niesłuszne stosowanie środków przymusu (art. 558);
- 27) z ustawy z 27.6.1997 r. o partiach politycznych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 372 ze zm.):
  - a) w sprawach o wpis partii politycznej do ewidencji (art. 22), b) co do skargi na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej w przedmiocie odrzucenia informacji (art. 34b ust. 1), c) w sprawach dotyczących przypadku korzyści majątkowej (art. 39a ust. 6);
- 28) z ustawy z 30.11.2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 2393): w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy KPC (art. 36);
- 29) z ustawy z 20.8.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 112 ze zm.): do postępowania przed sądami rejestrowymi (art. 7);
- 30) z ustawy z 28.8.1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 105 ze zm.): w postępowaniach w sprawach wymienionych w art. 90 ust. 1 (art. 90 ust. 2);
- 32) z ustawy z 29.8.1997 r. o Narodowym Banku Polskim (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 492 ze zm.): w postępowaniu egzekucyjnym przeciwko Narodowemu Bankowi Polskiemu (art. 57 ust. 2);
- 33) z ustawy z 29.8.1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 2439 ze zm.): umarzanie utraconych dokumentów zawarcia umowy rachunku oszczędnościowego w toku prowadzonej egzekucji sądowej lub administracyjnej (art. 62);
- 34) z ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 423 ze zm.): w postępowaniu z odwołań od decyzji Zakładu (art. 83 ust. 2);
- 35) z ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 504 ze zm.): do egzekucji świadczeń pieniężnych (art. 142);
- 36) z ustawy z 21.1.1999 r. o sejmowej komisji śledczej (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1024): w sprawach dotyczących pełnomocnika, a nieunormowanych przez ustawę (art. 11b ust. 6);
- 37) z ustawy z 30.6.2000 r. – Prawo własności przemysłowej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 324): do roszczeń twórcy wynalazku o wynagrodzenie za korzystanie z jego wynalazku (art. 294 ust. 2);
- 38) z ustawy z 29.11.2000 r. – Prawo atomowe (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1941): w sprawie odszkodowań za szkody jądrowe (art. 106 ust. 2);
- 39) z ustawy z 15.12.2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1117):
  - a) do odwołań od orzeczeń Krajowego Sądu Dyscyplinarnego w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej (art. 54 ust. 5), b) do rozpatrywania przez okręgowe sądy dyscyplinarne, jako sądy polubowne, sporów między członkami izb oraz między członkami izb a innymi podmiotami w określonych sprawach (art. 57 ust. 2);

- 40) z ustawy z 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1208): w sprawie z wniosku członka spółdzielni mieszkaniowej dotyczącego żądania przeniesienia na niego własności lokalu (art. 49 ust. 2);
- 41) z ustawy z 15.12.2000 r. o Inspekcji Handlowej (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1706): w postępowaniu przed stałymi polubownymi sądami konsumentów (art. 37 ust. 6);
- 42) z ustawy z 24.7.2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 2232 ze zm.): w sprawie wniosków organizacji związkowych o stwierdzenie ich reprezentatywności (art. 25 ust. 1);
- 43) z ustawy z 18.9.2001 r. – Kodeks morski (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 2175 ze zm.): a) w sprawie ponoszenia kosztów procesu oraz odpowiedzialności za odsetki (art. 99), b) w sprawie sposobu i trybu przeprowadzenia sprzedaży mienia nieznanego właściciela (art. 291), c) postępowanie w sprawach o ustanowienie i podział funduszu ograniczenia odpowiedzialności za roszczenia morskie (art. 339 § 1), d) w stosunku do biegłego-komisarza (art. 344 § 3), e) w sprawach o przywrócenie terminu do zgłoszenia roszczenia nieuwzględnionego w liście wierzytelności (art. 345 § 5), f) w sprawie o wznowienie postępowania (art. 349), g) w sprawie wykonania orzeczeń wydanych na podstawie Konwencji o odpowiedzialności cywilnej (art. 354 § 1);
- 44) z ustawy z 30.8.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 329 ze zm.): a) do doręczenia pism w postępowaniu sądowym przez operatora pocztowego (art. 65 § 2), b) do postępowania dowodowego, o którym mowa w art. 106 § 3 (art. 106 § 5), c) do przeprowadzania dowodów, o których mowa w art. 296 § 1 (art. 296 § 2), d) w sprawach nieunormowanych w niniejszej ustawie do postępowania w zakresie obrotu zagranicznego (art. 300);
- 46) z ustawy z 11.4.2003 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1950): w postępowaniu odwoławczym do sądu od decyzji i postanowień organu wojskowego w sprawie odszkodowania (art. 22 ust. 4);
- 47) z ustawy z 11.9.2019 r. – Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1129 ze zm.): a) postępowanie w przedmiocie stwierdzenia wykonalności orzeczenia Krajowej Izby Odwoławczej (art. 562 ust. 2), b) postępowanie ze skargi na orzeczenie Krajowej Izby Odwoławczej oraz postanowienie Prezesa KIO (art. 579 ust. 2), c) postępowanie na skutek skargi kasacyjnej od wyroku sądu lub postanowienia kończącego postępowanie w sprawie tej skargi (art. 590 ust. 2), d) postępowanie przed Sądem Polubownym przy PGRP (art. 594);
- 48) z ustawy z 19.3.2004 r. – Prawo celne (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1856): do postępowania w sprawie przepadku towaru (art. 31 ust. 2);
- 49) z ustawy z 30.4.2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 743): w sprawach odwołań od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (art. 46 ust. 2);
- 51) z ustawy z 7.7.2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 325): w sprawach o przyznanie kompensaty przez sąd rejonowy (art. 8 ust. 1);
- 52) z ustawy z 15.12.2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 2180 ze zm.): a) w sprawie odwołania od oceny kwalifikacji radcy w postępowaniu przed sądem apelacyjnym (art. 66 ust. 6), b) w sprawie odwołania od decyzji o zawieszeniu w czynnościach radcy (art. 87 ust. 2), c) w sprawie odwołań od orzeczeń Komisji dyscyplinarnej (art. 94 ust. 2);
- 53) z ustawy z 20.7.2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 574 ze zm.): a) w postępowaniu zażaleniowym na postanowienie komisji dyscyplinarnej przy Ministrze Edukacji i Nauki (art. 284a ust. 6); b) w postępowaniu odwoławczym od prawomocnych orzeczeń dyscyplinarnych komisji dyscyplinarnej (art. 295 ust. 2);
- 54) z ustawy z 28.7.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 2257 ze zm.): w postępowaniu dotyczącym kosztów sądowych, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 8 ust. 1);

[Przejdź do księgarni →](#)